

GRAVITACIJA

Dejan Ognjanović, prevod: Renata Zamida

Rusi so spet krivi za vse: potem ko razstrelijo lastni (vohunski) satelit, začnejo njegove razbitine pustošiti po orbitah drugih satelitov, ki krožijo okoli Zemlje. Z velikim pospeškom tak kozmični šrapnel uniči tudi ameriški shuttle na rutinski odpravi in po-bije vse razen dveh astronautov. Tako se naselja v vesolju, tik izven dometa Zemljine gravitacije, znajdeti izkušeni, šarmantno cinični Matt Kowalsky (George Clooney) in začetnica, spretna in trmasta Dr. Ryan Stone (Sandra Bullock). Ker so za ameriško nesrečo krivi »rdeči«, je najmanj, kar lahko storijo, da s svojo zastarelo vesoljsko postajo v bližini omogočijo rešitev vsaj enemu izmed obeh astronautov. Kajti Clooney se že na poti plemenito žrtvuje, saj dodatna teža preveč bremeni tanko vrvo, ki predstavlja rešitev. Sandra Bullock ostane sama v boju z anti-gravitacijo, vse manjšimi zalogami kisika, s požarom na ruski razvalini od postaje, novim rafalom razbitin, ki divjajo okoli Zemlje, z improviziranimi metodami lebdenja skozi črnino vesolja proti kitajski postaji – kjer z

grozo ugotovi, da so navodila v plovilu, ki jo lahko odpelje nazaj na Zemljo, v kitajščini!

Očrtan zaplet sam po sebi še ne pomeni nujno, da gre za visoko profiliran film. Podobni filmski izdelki, ki prinašajo mešanico ZF, srhljivke, akcije in morda grozljivke, se snemajo neprestano, v glavnem gre pri tem za produkcije z nižjim proračunom. Kar *Gravitacijo* ločuje od tovrstnih del že na ravni zapleta, je zelo drzno izogibanje običajnim motivom v tem žanru: ni niti zlikovcev v človeški obliki (npr. vohunov, psihotikov, žrtev vesoljskega *cabin feverja*) niti zunajzemeljskih osvajalcev v kakršni koli obliki (humanoidni, amorfno-služasti ali virusni). Edini antagonist je – vesolje samo. Njegova neskončna črnina in nečloveški mrz sta namreč skrajno nenaklonjena življenju, odvisnemu od zraka, vode, hrane, toplote in – gravitacije. Zato osnovni žanr tega filma ni ZF, saj ni v njem nič takega, kar bi drastično odstopalo od naravnih zakonov in obstoječe tehnologije (ali z besedami teoretika ZF Darka Suvina v filmu ni nekega

novuma). *Gravitacija* je bolj film katastrofe (ali bolj modno, *survival thriller*), ki se odvija v vesolju, po strukturi zapleta pa spominja na najboljšega predstavnika tega žanra, film *Pozejdonova pustolovščina* (The Poseidon Adventure, 1972, Ronald Neame in Irwin Allen), in deloma na videoigro, saj je organiziran v niz ovir, ki jih je treba premagati in preiti na naslednjo »stopnjo«, da bi junak na koncu dosegel zadnji nivo, rešitev.

Morda nekateri kritiki prav zato *Gravitacijo* zamerijo skrajno enostavnost zapleta in likov. Res je zaplet zveden na niz ovir, ki jih mora junakinja premagati, če hoče preživeti. In res je karakterizacija junakinje zvedena bolj ali manj na njen preživetveni nagon (tudi preko najbolj zljanzanega holivudskega motiva – mrtvega otroka). Pa kaj zato. Kot da so liki v filmu *Cestni bojevnik: Pobesneli Max 2* (Mad Max 2: The Road Warrior, 1981, George Miller) kaj bolj profilirani ali zaplet kompleksnejši ...

Da ne bo pomote: *Gravitacija* ni film, ki bi ga odlikovala kaka izrazitejša filozofska (Kubrick) ali metafizično-religiozna (Tarkovski) vprašanja, čeprav bo koga morda površno vseeno spomnil na delo *2001: Odiseja v vesolju* (2001: A Space Odyssey, 1968, Stanley Kubrick) ali na *Solaris* (Solyaris, 1972, Andrej Tarkovski). Seveda je nemogoče posneti film, ki se dogaja v vesolju, in to tik nad zemeljsko kroglo kot stalnim ozadjem, ne da bi bila prisotna tudi filozofska dimen-

zija. A je tu povsem sekundarna, tako kot je prevpraševanje človeške usode (in cene nafte!) sekundarno v filmu *Cestni bojevnik*. Najprej in najbolj je *Gravitacija* (tako kot *Cestni bojevnik*) vrhunski rollercoaster film, še posebej, če ga gledamo v 3D ali, kjer je možno, v IMAX tehniki.

Taka kvalifikacija, v luči zvezde filma, Sandre Bullock, še ne pomeni, da gre za *Hitrost* (Speed, 1994, Jan de Bont) v vesolju, saj se pod *Gravitacijo* podpisuje eden najboljših živih režiserjev, Alfonso Cuarón, avtor vrhunskega intelektualno-čustvenega tobogana *Otroci človeštva* (Children of Men, 2006), vsekakor vrhunca svoje dozrajšnje režiserske kariere, v katerem prav tako koketira z ZF. Njegov najnovejši film je nekoliko oprijemljivejši za širše občinstvo (o čemer priča tudi velik blagajniški uspeh) ne le zaradi zvezdniške zasedbe, temveč tudi zaradi spektakularnih prizorov, ki so jih omogočili najboljši posebni učinki, kar smo jih doslej videli na filmu, in zaradi resnično optimističnega ugodja, ki nastane ob identifikaciji s pogumno glavno junakinjo, ki ji uspe premagati vse ovire in nazadnje, kljub slabim izgledom, doseči srečen konec.

Dosedanja Cuarónova kariera kaže na to, da zelo večje balansira med avtorskimi in komercialnimi projekti (ne gre pozabiti, da je prav on režiral tretji del *Harryja Potterja*!) in *Gravitacija* pravzaprav na zelo uravnotežen način združuje obe (ne tako nezdržljivi) skrajnosti, saj gre za vrhunsko razburljiv in vizualno fascinanten triler, primeren za povprečnega gledalca, ki ne podcenjuje niti izbirčnega niti razmišljujočega. Teme bližine in privlačnosti, humanosti in žrtvovanja, vztrajnosti in iznajdljivosti ter posebej prepoda so nevsiljivo prisotne v na videz enostavni zgodbi, ampak prav zaradi navidezno

Edini antagonist je - vesolje samo. Njegova neskončna črnina in nečloveški mraz sta namreč skrajno nenaklonjena življenju, odvisnemu od zraka, vode, hrane, toplote in - gravitacije. Zato osnovni žanr tega filma ni ZF, saj ni v njem nič takega, kar bi drastično odstopalo od naravnih zakonov in obstoječe tehnologije.

enostavnega zapleta in kozmičnega ozadja se jih držijo arhetipske, mitične dimenzije in univerzalni pomen. Nobene potrebe ni, da bi bila Dr. Stone značajno kompleksnejša kot prikazano: je trdna in neuničljiva kot stena (kar sugerira že njen priimek) in predstavlja sleherno žensko/osebo, postavljeno v neko mejno situacijo, kjer so vse njene vrline na preizkušnji. Četudi je Bullockova komu anti-patična, bodisi zaradi minulega dela bodisi zaradi plitkosti svojega lika, zbuja simpatijo in sočutje gledalcev z odlično igro – ne le z obrazno mimiko temveč tudi angažmajem vsega telesa, kajti v *Gravitaciji* skoraj dobesedno igra nekaj med baletom in cirkuško predstavo z več zaporednimi akrobatskimi točkami.

O režiji lahko rečemo le, da je preprosto fascinanta in samozavestna skoraj do ravni bahaštva – ampak Cuarón se ima pravzaprav s čim bahati, saj je kompleksne akcijske prizore z zapleteno koreografijo v breztežnostnem prostoru posnel tako, da gledalcu zastaja dih. Posebej ugaja njegova distanca proti holivudskemu pristopu pri montaži takih sekvenc, najpogosteje razsekanih na kratke kadre po eno ali dve sekundi. Namesto tega suvereno obvladuje večminutne kader-sekvence, ki so tvegane že v običajnih razmerah, kaj šele če so v igri še posebni učinki. A prav s slednjimi, kot tudi z izjemnim produkcijskim dizajnom in

smislom za detajle, mu uspe doseči raven prepričljivosti, kot je v vesoljskem ambientu nismo videli že od Kubrickove *Odiseje* naprej. Kar je prav tako pohvale vredno: s spektakularnimi in izredno napetimi akcijskimi scenami deli lekcijo vrsti aktualnim holivudskim režiserjev. In še več – evocira smisel za skoraj neznosne suspenze, kot jih nismo videli že od zgodnjih, nepomehkuženih del Jamesa Camerona. Malo je novejših filmov, ki svoje junake postavljajo v tako nevarno in neprijazno okolje, tako daleč od vsakršne pomoči in zatočišča in ki bi ustvarili tako realističen občutek, da jim ni rešitve in da lahko res v vsakem trenutku potegnejo krajši konec.

Cuarón se je v času vse bolj blelih in plitkih CGI (računalniško generiranih) ekstravaganc uspel približati idealu čistega filma, kot ga le redko vidimo v komercialni, poleg tega pa še visokoproračunski produkciji. Zveden na le dva lika v prvi polovici oziroma na eno samo junakinjo v drugi, brez vzporednega dogajanja na Zemlji, brez flashbackov in podobnih distrakcij in intruzij, je njegov film linearen, noro drzno usmerjen proti enemu samemu mogočemu cilju – preživetju oziroma begu iz ledene črnine vesolja v toplo zavetje matere Zemlje. A potem ko po skoraj 90 minutah neprekinjene akcije spremljamo junakinjo od enega zapleta k drugemu in skupaj z njo ostanemo brez zraka ob napetem potapljanju v atmosfero, ko hlastamo za zrakom, ker se njena kabina ob udarcu ob gladino polni z vodo, ko končno priplava do obale in stoji na trdnih tleh in ko poklekne pod vplivom tako mučno izbranjene in komaj dočakane gravitacije – ko poklekne in nato vstane, se ravna in snemana s spodnjega kota zгледа več kot človek, kot pravo božanstvo – tedaj se skupaj z njo počutimo prečiščene in prerrojene, spomnimo se, kaj pomeni biti človek, naš um končno dojame, kar je naše zadihano, naježeno, prepoteno telo vseskozi vedelo: da smo bili ves čas trajanja filma v rokah vrhunskega mojstra in da takšen učinek, tako genialno enostaven in nabit *punchline* zmorej le največji.

